

İQTİSADİYYATIN ŞAXƏLƏNDİRİLMƏSİ İSTİQAMƏTİNDƏ QEYRİ-NEFT SEKTORUNUN XÜSUSİ ÇƏKİSİNİN ARTMASINDA KƏND TƏSƏRRÜFATININ ROLU

Saqib Yaşar oğlu Məmmədov

Mingəçevir Dövlət Universiteti
Mingəçevir şəhəri, D.Əliyeva küçəsi, 21

saqib_92@mail.ru

Xülasə: Bazar iqtisadiyyatına keçid ölkəmizin kənd təsərrüfatı sahəsində yeni reallıqların yaranmasına və böyük dəyişikliklərə səbəb olmuşdur. Məhz, məqalədə kənd təsərrüfatının təşkilatı və idarəetmə quruluşunda mövcud olan münasibətlərin, sistemin işləmə prinsiplərinin, aqrar sahədə həyata keçirilən islahatların nəzəri baxımdan təhlilinə diqqət yetirilmişdir. Bütövlükdə, ölkə iqtisadiyyatının ayrılmaz tərkib hissəsi olan kənd təsərrüfatının səmərəliliyinin artırılması yolları, maddi-texniki resursların formalaşdırılmasına şərait yaradan amillərin aşkara çıxarılması, bu sahədə dövlət dəstəyinin əsas istiqamətləri yönündə araşdırmalar edilmişdir. Həmçinin, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi və dayanıqlı inkişafda aqrar sahənin rolunun artırılması perspektivləri, müasir reallıqlar və qabaqcıl dünya təcrübəsi prizmasından müqayisəvi istiqamətdə tədqiqat işləri aparılmışdır.

Açar sözlər: Kənd təsərrüfatı, ixracın şaxələndirilməsi, dayanıqlı kənd təsərrüfatı, aqrar münasibətlər, torpaq islahatları

Giriş. Ölkə iqtisadiyyatının ən vacib sahələrindən biri kənd təsərrüfatı hesab edilir. Təsədüfi deyildir ki, əhalinin istehlakının əsas hissəni kənd təsərrüfatlı təyinatlı məhsullar təşkil edir. İstehlak mallarının olan tələbin təxminən 75%-i kənd təsərrüfatı malları ilə bağlıdır. Kənd təsərrüfatı məşğulluğun, yəni əmək qabiliyyətinə malik əhalinin işlə təmin edilməsində də həlledici rola malikdir. Milli iqtisadiyyatının inkişaf meyillərindən asılı olaraq bu sahədə fəaliyyət göstərən və çalışan insanların sayı da daim dəyişiklik templəri nümayiş etdirir. Kənd təsərrüfatı həmçinin, yüngül, yeyinti sənayesi üçüm xammal bazası kimi xarakterizə olunur.

Tədqiqatın metodikası. Yerli və xarici iqtisadçı alimlərin sənayenin alt bölməsi olan yüngül sənaye və yüngül sənayedə innovasiya fəaliyyətində apardıqları tədqiqat və araşdırmalar, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərman və sərəncamları, Dövlət Statistika Komitəsinin, Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin elektron xidmətlər portalının materialları təşkil edir.

Tədqiqatın praktiki əhəmiyyəti: Ölkə iqtisadiyyatının şaxələndirilməsi və əhalinin kənd təsərrüfatı mallarına olan tələbatının ödənilməsinə istiqamətlənmiş aqrar sahənin perspektiv inkişafı qarşıda dayanan ən mühüm vəzifələrdəndir. Qloballaşma prosesi və neft-qaz qiymətlərinin qeyri-sabit olması müxtəlif təşkilatı-hüquqi formalı, innovasiya yönümlü müasir kənd təsərrüfatı müəssisələrinin müəssisələrinin yaradılmasını və inkişafını labüd edir. Tədqiqat işində irəli sürülən təklif və nəticələr ölkə iqtisadiyyatında kənd təsərrüfatının həcmünün artırılması və yeni ixrac bazarlarının tapılması istiqamətinə yönəlmişdir.

MATERIALLAR VƏ MÜZAKİRƏLƏR

Cəmiyyətin sosial-iqtisadi inkişafında müstəsna əhəmiyyət kəsb edən kənd təsərrüfatı ölkə iqtisadiyyatının digər sahələrindən fərqli olaraq özüməxsus xüsusiyyətləri olan sahədir. Belə ki, iqtisadiyyatın aparıcı sahələrindən hesab olunan kənd təsərrüfatı torpaq amilinə əsaslanır. Kənd təsərrüfatı sahəsində istehsalın əsas hissəsi torpaqla bağlıdır. Bəşər sivilizasiyasının bütün dövrlərində torpaq insanların yaşaması və fəaliyyəti üçün həyati əhəmiyyət kəsb etmişdir. İbtidai icma quruluşunda insanların qidalanmasının əsasını ovçuluq və yabanı bitkilər təşkil edirdisə, sonrakı dövrlərdə artan tələbatın ödənilməsinin zərurəti olaraq torpağın becərilməsi yolu ilə təsərrüfatının təşkili həyata keçirilməyə başlandı.

Kənd təsərrüfatı sahəsi ictimai istehsal tarixinin ilk sahəsidir. Dahi iqtisadçı K.Marks kənd təsərrüfatının əhəmiyyətini vurğulayaraq qeyd edir ki, ərzaq məhsullarının yaradılması istehsalın yeganə həyat şəraitidir. Kənd təsərrüfatı cəmiyyət miqyasında xüsusi mövqeyə malik olmaqla həmişə ehtiyac duyulan sahə olacaqdır.

Vacib təbii sərvət sayılan torpağı yenidən istehsal etmək və həcmi artırmaq mümkünsüzdür. Digər tərəfdən, torpaq fondunun hamısının istifadəyə yararlı kənd təsərrüfatlı təyinatlı və münbit olmaması reallığı da nəzərə alınmalıdır. Torpağın münbitliyi və məhsuldarlığı isə torpağın bioiqlim potensialından asılı olaraq formalaşır. Torpağın bioiqlim potensialı məsələsi ölkəmiz üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Qloballaşmanın artdığı dövrə təsadüf edən sonuncu onillikdən etibarən dünya kənd təsərrüfatı sahəsi öz inkişaf templərinə və nəticələrinə görə yeni mərhələyə qədəm qoymuşdur. İxracı şaxələndirmək və dayanıqlı iqtisadi inkişafı təmin etmək üçün artıq kənd təsərrüfatında yeni informasiya kommunikasiya texnologiyalarından daha geniş istifadə barəsində danışa bilirik. İnkişaf biotexnologiyasının ən müasir metodlarından istifadə edilməsi ilə aqrar sahədə bitkilərin məhsuldarlığının artırılmasına və heyvandarlığın inkişafında sıçrayışa yönəlir. [1]

Müasir bazar münasibətlərinin bərqərar olunması şəraitində kənd təsərrüfatının dirçəldilməsi və inkişaf etdirilməsi aqrar islahatın həyata keçirilməsindən, onun məqsədə uyğun fəaliyyətinin müəyyənləşdirilməsindən, qarşıya qoyulan məqsədin elmi və təcrübi cəhətdən əsaslandırılmasından asılı olmuşdur. 1991-ci ildə Sovetlər İttifaqının dağılmasından və Azərbaycanın müstəqillik əldə etməsindən sonra qarşıda duran həlli vacib problemlərdən biri də yeni torpaq siyasətinin həyata keçirilməsi, torpaq islahatlarının aparılması idi. Sovetlər İttifaqında mövcud olan asılı iqtisadiyyat sisteminin dağılması digər respublikalar kimi Azərbaycanı da ağır iqtisadi böhrana saldı. Azərbaycanın da iqtisadiyyatında o cümlədən, aqrar sahədə tənəzzül və iqtisadi böhran yaranmağa başladı. O vaxtlar kənd təsərrüfatında əsas təsərrüfat formaları olan kolxoz və sovxozlar əhəmiyyətli dərəcədə fəaliyyət göstərə bilmir və iqtisadi tənəzzül günü-gündən dərinləşirdi. Respublikanı bu böhrandan çıxarmanın yeganə və düzgün yolu ölkə iqtisadiyyatını qısa bir müddətə yeni iqtisadi əsaslarla bərpa etmək idi ki, bunun da həyata keçirilməsi üçün ilk növbədə torpaq islahatları aparılmalı idi. Ümummilliyat lider Heydər Əliyev iqtisadiyyatın böhrandan xilas edilərək inkişaf etdirilməsinin yeganə yolunun islahatlar olduğunu bildirdi. Onun rəhbərliyi və təşkilatçılığı ilə aqrar islahatın aparılması üçün hüquqi baza yaradılmış və həyata keçirilmişdir. Belə ki, 1995-ci ildə “Aqrar islahatının əsasları haqqında”, “Sovxoz və kolxozların islahatı haqqında” və 1996-cı ildə isə “Torpaq islahatı haqqında” qanunlar qəbul edilmişdir. “Aqrar islahatın əsasları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda qeyd olunur ki, aparılan islahatın məqsədi aqrar sektoru durğunluqdan xilas etmək, iqtisadi sabitliyə nail olmaq, əhalinin həyat səviyyəsini yaxşılaşdırmaqdır. Aqrar islahatların birinci mərhələsində torpağın və əmlakın özəlləşdirilməsi başa çatdırılmışdır. Xüsusi mülkiyyətə veriləcək torpaq sahələrinin 99,8 faizi, əmlakın isə 98,9 faizi özəlləşdirilmişdir. Ölkəmizdə həyata keçirilən aqrar islahatı nəticəsində 867 minə yaxın ailə torpaq payı almış, mülkiyyətçilər yaranmışdır. [4]

Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra və ölkəmizdə bazar iqtisadiyyatı yoluna keçid prosesi başladıqdan dərhal sonra kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalı sahəsində nəzərəçarpan əsas istiqamət bu sahənin istehsal sisteminin əsaslı şəkildə ərzaqtəyinatlı kənd təsərrüfatı məhsulları

istehsalı əsasında yaradılması ilə xarakterizə edilir. Həmçinin, ötən müddət ərzində ərzaqtəyinatlı emal sənayesi məhsullarının istehsalında da əhəmiyyətli artım müşahidə edilmişdir. Buna baxmayaraq, daxili bazarda həm istehlak məhsullarına olan tələbatın, həm də emal sənayesinin xammala olan ehtiyacının ödənilməsi üçün bəzi məhsulların idxalının miqyası yerli istehsalla müqayisədə kifayət qədər böyükdür.

Hazırkı dövrdə dünya səviyyəsində dayanıqlı iqtisadi inkişafın zəruriliyi dərk olunaraq kənd təsərrüfatı sektorunda yeni inkişaf mərhələsinə transformasiyanın şahidi oluruq. Məhdud torpaq və su ehtiyatlarının təsiri ilə istehsal prosesində mütərəqqi üsulların tətbiqi nəticəsində ərzaq təchizatında nəzərə çarpacaq artım əldə edilsə də, ətraf mühit və ekosistem üzərində ciddi mənfi təsirlər də yaranmışdır. Bu amillər müasir şəraitdə dayanıqlı kənd təsərrüfatı istehsalının inkişafına imkan verən yeni texnika və texnologiyaların tətbiqinin genişləndirilməsini məcbur etmişdir. Məhz buna görə də müasir dövrdə dünya ərzaq təhlükəsizliyinin əsaslı şəkildə gücləndirilməsi və ekosistemə mənfi təsirlərin azaldılması vasitəsi kimi çıxış edir. [5]

Kənd təsərrüfatında dayanıqlı inkişafın təmin edilməsi yeni, lakin konsepsiyadır. Aqrar sahədə dayanıqlı intensivləşdirmə məzmunu onun kənd təsərrüfatının intensivləşdirilməsinə, həmçinin də dayanıqlı inkişafa aid olan tərkiblərinin və onların vəhdətini şərtləndirən amillərin konkretləşdirilməsi əsasında açıqlanmalıdır. Başqa sözlə, dayanıqlı formada intensivləşdirmənin əsasında onun kənd təsərrüfatının ənənəvi intensivləşdirilməsi ilə bərabər aqrar sahədə dayanıqlı inkişafa yol açan münasibətlərinin formalaşdırılması da əsas çıxış nöqtələri hesab olunmalıdır.

Belə yanaşma çərçivəsində sırf intensivləşdirmə aspektində kənd təsərrüfatının dayanıqlı intensivləşdirməsi ətraf mühitə zərərli təsirlərin minimumlaşdırılması tələbi önə çəkilməklə modern giriş resurslarının (sənaye mənşəli istehsal vasitələrinin, texnologiyaların, məhsuldar toxum sortlarının, informasiyanın, biliklərin, innovasiyaların) daha geniş istifadəsi yolu ilə məhsuldarlığın yüksəldilməsi prosesidir. Yəni, dayanıqlı intensivləşdirmənin ilk növbədə kənd təsərrüfatının intensivləşdirilməsinin xüsusi (paralel məqsədli) halı olduğu nəzərə alınmalıdır. Nə resursların intensivləşdirilməsi (agricultural input intensification), nə də istifadə olunan torpaq sahələrinə görə məhsuldarlığın yüksəldilməsi olmadan dayanıqlı intensivləşdirmədən söhbət gedə bilməz. Göstərilən cəhətlər öz növbəsində dayanıqlı intensivləşdirmənin kənd təsərrüfatında digər dayanıqlı yanaşmalardan əsaslı fərqlərini səciyyələndirir.

Dayanıqlı intensivləşdirmədə istehsalın artması və ətraf mühitin qorunması arasında “kompromis” məhsuldarlığın aşağı salınması hesabına baş tutmamalıdır. Məhsuldarlığın yüksəldilməsi qəbul olunmuş inkişaf strategiyasına uyğun, ardıcıl surətdə təmin edilməlidir. Bu halda söhbət bir qayda olaraq uzunmüddətli dayanıqlı inkişaf mənafehləri nəzərə alınmaqla məhsuldarlığın artım tempirlərinin təmin edilməsindən gedə bilər.

Eyni zamanda, giriş resurslarının intensivləşdirilməsinin dayanıqlılıq tələblərinə uyğun reallaşdırılması:

- istifadəsi genişləndirilməli olan resurs növlərinin;
- müvafiq resurs növünün hansı həddədə genişləndirilməsinin;
- tətbiqi genişlənən resursların hansı texnologiya ilə və ya istehsal sistemi çərçivəsində

istifadəsinin əsasında dayanır.[2]

Rəsmi statistikaya əsasən, 2022-ci ildə kənd yerlərində yaşayanlar ölkə əhalisinin 45,3%-ini, 2023-cü ildə 45,4%-ni təşkil etmişdir. Əkinə yararlı torpaqlar 2021-ci ildə 4780,6 min hektar, 2022-cü ildə isə 4780,5 min hektar olmuşdur. Kənd təsərrüfatını məşğulluqda payı 2015-ci ildə 36,4%, 2018-ci ildə 36,3%, 2019-cu ildə 35,9 %, 2022-ci ildə isə 35,8% olmuşdur. Hazırda kənd təsərrüfatı məşğulluğun və ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi baxımından əsas sahə hesab olunur. Lakin, statistik məlumatlardan göründüyü kimi məşğulluqda kənd təsərrüfatının payı ilbəil azalmaqdadır ki, bu da iqtisadiyyatın strukturunda müsbət yönlü dəyişikliklərin olması ilə izah edilə bilər. [8]

2023-cü ildə ölkədə 123,0 milyard manatlıq və ya 2022-ci illə müqayisədə 1,1 faiz çox ümumi daxili məhsul istehsal edilmişdir. ÜDM-in 63,1%-i qeyri neft-qaz sektorunun payına düşmüşdür. Qeyri neft-qaz sektorunda yaradılan ÜDM-nin 8,8%-i kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılığın payına

düşmüşdür. Ötən il kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq sahəsində 3,0% artım əldə olunmuşdur. Qeyri neft-qaz sektorunun gələcək inkişaf dövründə qeyri-neft sənayesinin şaxələndirilməsi və daha da inkişaf etdirilməsi, aqrar sektorun inkişafı və ərzaq təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi, rəqəmsal ticarətin inkişafı və xidmət fəaliyyət növlərinin genişləndirilməsi, turizm sahəsinin bərpasının sürətləndirilməsi əsas prioritet istiqamətlər kimi müəyyən olunmuşdur.

2023-cü ildə kənd təsərrüfatında 6815,6 milyon manatlıq əlavə dəyər yaradılmışdır. 2022-ci ilə nisbətən heyvandarlıq sahəsində məhsul istehsalı 3,2%, bitkiçilik məhsullarının istehsalı isə 2,7% artmışdır. Heyvandarlıq sektorunda artım əsasən yumurta (8,4%) və ət (3,1%) məhsulları, bitkiçilikdə isə taxıl məhsullarının (2,8%) istehsalının artımı hesabına əldə olunmuşdur. [7]

Bu sahənin inkişafında Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin tabeliyində fəaliyyət göstərən Kənd Təsərrüfatının İqtisadiyyatı Elmi Tədqiqat İnstitutunun bazasında yaradılmış Aqrar Tədqiqatlar Mərkəzinin böyük rolu vardır. Belə ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 22 may 2018-ci il tarixli Fərmanına əsasən Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin tabeliyindəki Kənd Təsərrüfatının İqtisadiyyatı Elmi Tədqiqat İnstitutu publik hüquqi şəxs statusu olan Aqrar Tədqiqatlar Mərkəzinə çevrilmə yolu ilə yenidən təşkil edilmişdir.

Bu institusional islahatın məqsədi 60 ildən çox tarixi olan tədqiqat qurumunu, ölkədə həyata keçirilən aqrar islahatların müasir mərhələsinin tələbləri, habelə global çağırışlar əsasında aqrar siyasətin daha da təkmilləşdirilməsi məqsədilə zəruri elmi əsaslandırmanı və analitik bazanı təmin edən “beyin mərkəzi” kimi yenidən formalaşdırmaqdır.

Aqrar Tədqiqatlar Mərkəzi tərəfindən kənd təsərrüfatı sahəsində mövcud inkişaf trendləri və konyunktur dəyişikliklər təhlil olunur, cari situasiyanı şərtləndirən faktorlar müəyyən edilir, proqnoz ssenariləri verilir, ehtiyac yarandıqca siyasətə dair qərarların qəbul edilməsi üçün təklif və tövsiyələr hazırlanır. Bu məqsədlə aşağıdakı istiqamətlərdə təhlil və qiymətləndirmələr aparılır:

- Aqrar sahə üzrə ümumi məhsulun və yaradılan əlavə dəyərin artım tempi;
- Ərzaq məhsulları ilə özünütəminat və idxaldan asılılıq göstəriciləri;
- Kənd təsərrüfatı məhsulları üzrə daxili və dünya bazar konyunkturası, qiymət dəyişmələri,

bazara çıxış və bazar riskləri;

- Aqrar sahədə məhsuldarlıq göstəricilərinə təsir edən faktorlar;
- Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarının fəaliyyətinin iqtisadi səmərəliliyi;
- Kənd təsərrüfatı üzrə dəyər zənciri təhlillərinin aparılması və müxtəlif sahələr üzrə istehsal

potensialının inkişafı;

- Aqrar sahənin dayanıqlı inkişafı və ərzaq təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi üçün investisiya ehtiyacları;

- Fermerlərin istehsal vasitələri ilə təminatı, maliyyə xidmətlərinə və infraqurum çıxışı və s.[6]

Ölkəmizdə aqrar sahənin inkişafı baxımından işğaldan azad olunan ərazilərdə kənd təsərrüfatı sahələrinin bərpa edilməsi mühüm əhəmiyyət daşıyır. Ali Baş Komandanının rəhbərliyi altında rəşadətli Azərbaycan Ordusu 44 gün ərzində işğal altındakı Azərbaycan ərazilərini azad etdi. Hazırda azad edilmiş ərazilərin bərpası, gələcək inkişafının təmin olunması, zəruri infraqurumun yaradılması və əhalinin doğma torpaqlarına qayıdışı istiqamətində genişmiqyaslı tədbirlər həyata keçirilir. Bu rayonlar iqtisadi baxımından yüksək aqrar potensiala malik olan ərazilərdir. Uzun illər istifadəsiz qalan torpaq sahələrinin yararlı hala gətirilməsi, deqradasiya proseslərinin aradan qaldırılmasına paralel olaraq meliorasiya və irriqasiya sistemlərinin qurulması, əkin, öyrüş və otlaq sahələrinin müəyyənləşdirilməsi istiqamətində işlər görülür. Perspektivdə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında ənənəvi qoyunçuluq, maldarlıq, arıçılıq, tütünçülük, üzümçülük, meyvəçilik, taxılçılıq sahələri ilə yanaşı, həmçinin heyvandarlığın yem təminatı baxımından yem bitkiləri sahəsinin inkişafı da nəzərdə tutulur. [3]

Nəticə: Respublikamızda kənd təsərrüfatında təzahür edən məsələ tələbatlar strukturunun dəyişməsindən və ödənilməli olan təkliflərin sürətlə artmasından, digər tərəfdən isə bəzi zəruri ərzaq məhsulları istehsalının nisbətən aşağı templərlə artmasından irəli gəlir. İqtisadiyyatın

şaxələnləndirilməsində və ÜDM-də kənd təsərrüfatının payının artırılması üçün aşağıdakı tədbirlər görülməlidir:

1. bütövlükdə kənd təsərrüfatının inkişafının real olaraq sürətləndirilməsi üçün imkanları araşdırmaq;
2. kənd təsərrüfatı məhsulunun sahə və fermadan istehlakçının süfrəsinə qədər olan bütün yol boyu itkilərini azaltmaq və qarşısını almaq, bu əsasda hər kənd təsərrüfatı xammalı vahidindən son məhsul çıxımını artırmaq;
3. ərzaq mallarının strukturunu təkmilləşdirmək, onu əhalinin müasir tələbatlarına uyğunlaşdırmaq;
4. ərzaq və qeyri-ərzaq xalq istehlakı mallarına olan təklif və tələbat arasında tarazlaşdırılmış mütənasibliyi təmin etmək.
5. kənd təsərrüfatında aqrotexniki tədbirlərin həyata keçirilməsinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi və gübrələmənin səviyyəsinin yüksəldilməsi;
6. kənd təsərrüfatı bitkilərinin yüksək məhsuldar sortlarından istifadə edilməsi;
7. bitkilərin və eləcə də torpaqların və texnikanın səmərəli istifadə edilməsi ilə bağlı istehsalın yerləşdirilməsinin səmərəli sxeminin tətbiq edilməsi;
8. kənd təsərrüfatında məhsul istehsalının bütün mərhələlərində, o cümlədən məhsul istehsalı ilə bağlı aqrotexniki tədbirlərin həyata keçirilməsi və məhsul yığımını ilə bağlı bütün hallarda texnologiyaların idarə olunmasının təkmilləşdirilməsi.

ƏDƏBİYYAT

1. Bəyalı Xanəliyev oğlu Atəşov. Aqrar sahədə struktur və səmərəlilik problemləri (nəzəriyyə və praktika). Bakı, Kooperasiya nəşriyyatı, 2017
2. E.Quliyev. Aqrar iqtisadiyyat. Dərslik. Bakı: Kooperasiya nəşriyyatı, 2015
3. R.Mustafayeva, A.Hətəmov, F.Süleymanov, M.Həsənova. Aqrar iqtisadiyyat. Dərslik. Bakı: Mütərcim, 2022
4. U.Aksoy, İ.Boz, H.Eynalov, Y. Quliyeva. Azərbaycanda orqanik kənd təsərrüfatı: Hazırkı durum və gələcək inkişaf potensialı. Bakı, 2018
5. Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir.
6. <https://atm.gov.az/> - Aqrar Tədqiqatlar Mərkəzinin rəsmi internet sahifəsi
7. <https://www.economy.gov.az/> – İqtisadiyyat Nazirliyinin rəsmi internet sahifəsi
8. <https://www.stat.gov.az/> - Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi internet sahifəsi

UDC: 39.71.02

The role of agriculture in increasing the specific weight of the non-oil sector in the direction of economic diversification

Mammadov S.Y.

Summary. The transition to the market economy has led to the emergence of new realities and major changes in the agricultural sector of our country. Namely, the article focuses on the theoretical analysis of the relations existing in the organizational and management structure of agriculture, the principles of system operation, and the reforms implemented in the agrarian field. As a whole, researches have been carried out on ways to increase the efficiency of agriculture, which is an integral part of the country's economy, the factors that create conditions for the formation of material and technical resources, and the main directions of state support in this field. Also, research studies were conducted in the direction of comparing the perspectives of diversification of the economy and

increasing the role of the agricultural sector in sustainable development, modern realities and advanced world experience.

Keywords: Agriculture, export diversification, sustainable agriculture, agrarian reforms, land reforms

УДК: 39.71.02

Роль сельского хозяйства в повышении удельного веса ненефтяного сектора в направлении экономической диверсификации

Мамедов С. Я.

Резюме. Переход к рыночной экономике привел к возникновению новых реалий и серьезным изменениям в аграрном секторе нашей страны. А именно, статья посвящена теоретическому анализу отношений, существующих в организационно-управленческой структуре сельского хозяйства, принципов функционирования системы и реформ, реализуемых в аграрной сфере. В целом проведены исследования путей повышения эффективности сельского хозяйства, являющегося неотъемлемой частью экономики страны, факторов, создающих условия для формирования материально-технических ресурсов, а также основных направлений государственной поддержки в это поле. Также проводились научные исследования в направлении сопоставления перспектив диверсификации экономики и повышения роли аграрного сектора в устойчивом развитии, современных реалий и передового мирового опыта.

Ключевые слова: Сельское хозяйство, диверсификация экспорта, устойчивое сельское хозяйство, аграрные реформы, земельные реформы

Redaksiyaya daxilolma: 25.02.2024

Çapa qəbul olunma: 27.03.2024

